

**Sprawozdanie z monitoringu przyrodniczego i nadzoru nad działaniami ograniczającymi skutki ekologiczne w związku z zakończeniem odwadniania kopalni „Olkusz-Pomorzan”
styczeń-luty 2024**

Sprawozdanie dotyczy dwumiesięcznego okresu prac prowadzonych na początku 2024 r. i obejmuje następujące zagadnienia:

1. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Biała, wraz z dopływającym do niej roznosem Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej w Laskach, na pograniczu z Dąbrową Górniczą oraz kompleksem stawów między Karną a Laskami;
2. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Sztoły, zarówno górnego źródłowego odcinka rzeki, jak i odcinka miejskiego w Bukowni wraz ze stawami przy Leśnym Dworze;
3. monitorowanie siedliska bobrów w Dąbrówce.

Ponadto prowadzone były bieżące konsultacje działań podejmowanych przez ZGH „Bolesław” S.A., a mogących mieć wpływ na ekosystemy dolin rzecznych Białej i Sztoły.

Pomimo kalendarzowej zimy, styczeń i luty 2024 był kolejnym okresem występowania znaczących anomalii pogodowych. Według danych IMGW¹ styczeń należy uznać za cieplejszy od średniej wieloletniej (1991-2020), natomiast luty był wręcz ekstremalnie ciepły. Na początku stycznia oraz w jego trzeciej dekadzie zaznaczyły się wyraźne okresy z wartościami temperatury znacznie przewyższającymi średnie wieloletnie. Krótkie ochłodzenie nastąpiło pod koniec pierwszej dekady tego miesiąca. W lutym średnia dobowa temperatura powietrza utrzymywała się przez cały miesiąc powyżej zera, a przez większość tego okresu w ciągu dnia było ciepło.

Pokrywa lodowa na stawie nr 9 w Karnej (lewe, 2.02.2024), częściowe zlodzenie Białej w Kuźniczce Nowej (prawe, 13.01.2024), fot. A. Tyc

---

¹ Na podstawie charakterystyki wybranych elementów klimatu w Polsce publikowanej co miesiąc przez Biuro Prasowe IMGW-PIB.

W związku ze stosunkowo ciepłym i deszczowym końcem 2023 r. pokrywa śnieżna pojawiła się na krótko dopiero w pierwszej połowie stycznia 2024 r. W związku z tym pokrywa lodowa na ciekach i zbiornikach wodnych pojawiła się również w tym krótkim okresie styczniowego ochłodzenia. Na stawach w dolinie Białej i przy Leśnym Dworze w dolinie Sztoły zlodzenie utrzymywało się do połowy lutego.

Zgodnie z przytoczonymi danymi IMGW, zarówno styczeń, jak i luty 2024 r. należy zaliczyć do miesięcy bardzo wilgotnych. W monitorowanym obszarze opady w styczniu wynosiły ponad 150 % normy dla tego miesiąca, a w lutym nawet ponad 170 %. Zaowocowało to wyjątkowo wysokimi stanami wód (dużo wyższymi niż w bardzo wilgotnym styczniu i lutym 2023 r.) w dolinach Białej i Białej Przemyskiej oraz znacznymi wzrostami przepływów we wszystkich ciekach regionu. Duże przepływy pojawiły się m.in. w Babie i w miejskim odcinku Sztoły oraz w Dąbrówce. Wysokie stany wód utrzymywały się niemal do końca lutego 2024 r. Dzięki dużym dopływom z Baby maksymalnie napełniony był główny staw przy Leśnym Dworze. Nadmiar wody przez większość tego okresu przelewał się do koryta Sztoły w Bukownie.

Pełnokorytowy przepływ w ujściowym odcinku Białej (lewe) i w Białej Przemyskiej przy ujściu Białej (9.02.2024), fot. A. Tyc

Wywołany intensywnymi opadami na początku lutego spływ wody przekopem do Białej (lewe) oraz wysoki stan wód w rzece poniżej mostu w Kuźniczce Nowej (prawe), (9.02.2024), fot. A. Tyc

Odsypy piaszczyste na brzegach Białej Przemszy w Kuźniczce Nowej po przejściu fali wezbraniowej na początku lutego (9.02.2024), fot. A. Tyc

Zalane wodą mokradła w sąsiedztwie torfowisk (lewe, 9.02.2024) oraz fragmenty torfowiska na terasie Białej w Pniakach (prawe, 15.02.2024), fot. A. Tyc

Stan piętrzenia wody na głównej tamie bobrowej w Dąbrówce poniżej mostu ul. Bolesławskiej (26.01.2024, lewe i 22.02.2024, prawe) z widocznym przepływem przez rurę wbudowaną w tamę latem 2023 r., fot. A. Tyc

Pomimo wysokich sum opadów i zwiększonych przepływów w rzekach, nie zaobserwowano w styczniu i w lutym wyraźnego wydłużenia biegu źródłowego odcinka rzeki Sztoły. Tak jak w poprzednich miesiącach dopływała ona w tym okresie do strefy dawnych młynów w Podpolis i zanikała w piaskach na wysokości dawnych stawów. Część z tych stawów napełniła się wodą. Wyraźnie zwiększonych

przepływów nie zaobserwowano w tym okresie w roznosach Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej na terenie Lasek.

Strefa zaniku przepływu w źródłowym odcinku Sztoły (lewe) oraz napełnione wodą dwa górne stawy (prawe) przy młynie w Podpolis (14.02.2024), fot. A. Tyc

Koryto Sztoły pomiędzy młynami w Polis i Podpolis z widocznymi śladami prób utrzymania przepływu w wąskim pasie głównego nurtu (14.02.2024), fot. A. Tyc

Roznos Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej (lewe) oraz strefa połączenia roznosu z Dąbrówką przed ujściem do Białej (prawe) na pograniczu Dąbrowy Górniczej i Lasek (22.02.2024), fot. A. Tyc

Stan napętnienia głównego stawu przy Leśnym Dworze w Bukownie (28.01.2024, lewe i 14.02.2024, prawe), fot. A. Tyc

Odptyw nadmiaru wody ze stawów przy Leśnym Dworze bocznym przepustem do rzeki Sztoły (14.02.2024), fot. A. Tyc

Przepływ w korycie Sztoły poniżej dwóch zakoli z piaszczystymi skarpami spowodował przykrycie piaskiem szarego ilastego osadu pokrywającego dno rzeki (28.01.2024, lewe i 14.02.2024, prawe), fot. A. Tyc

W pierwszych miesiącach 2024 r. kontynuowany był, rozpoczęty w grudniu 2023 r. powolny wzrost poziomu wody w stawach w dolinie Białej między Karną a Laskami. Pomimo pesymistycznych prognoz,

stawy te już drugi rok z rzędu przetrwały brak sztucznego zasilania wodami podziemnymi pochodzącymi z pompowania. Skrajne stawy w kompleksie (nr 9 oraz nr 1 i 2) reagują obniżeniem poziomu na letnią i jesienną niżówkę, natomiast nie wysychają one całkowicie. Mimo, że nie uruchomiły się jeszcze dawne źródła Białej w okolicach „Róży Wiatrów” na Pustyni Błędowskiej, opady śniegu i rozlewne deszcze na początku 2024 r. sprawiły, że aktualny poziom wody w całym kompleksie jest wysoki. Przez cały okres objęty sprawozdaniem obserwowano dopływy wody z płatów torfowisk zlokalizowanych po południowej stronie stawów nr 9 i 8 oraz po północnej stronie stawu nr 6. Zwracając uwagę położone na krawędzi doliny niewielkie płaty roślinności torfowiskowej, które są świadectwem zachowanych fragmentów ekosystemów doliny Białej sprzed drenażu górniczego. Nawilżenie poduch budujących je mchów torfowców i dobra kondycja rosnącego licznie bagna zwyczajnego wskazują na otwarcie bocznego zasilania doliny przez wody gruntowo-opadowe. Intensywne bursztynowe zabarwienie wody w zbiornikach świadczy także o zwiększonej zawartości kwasów humusowych wypłukiwanych ze ściółki leśnej z otoczenia, jak również pochodzących opadu igliwia sosen bezpośrednio do stawów (zob. poprzednie sprawozdanie).

Pod wpływem dużego napływu wód z górnych stawów całkowicie napełniły się zbiorniki w Laskach (nr 1 i 2), a woda intensywnie odpływała do doliny poniżej nich. W strefie obserwowanych wcześniej ponorów w wyraźnych lejach utworzyło się rozległe zalewisko, które przez większość omawianego okresu było całkowicie lub częściowo pokryte lodem. Woda z tego zalewiska odpływała w dół doliny i znikła w wyraźnym ponorze ok. 150-200 m poniżej stawu nr 1, zaledwie 100-150 m powyżej tzw. Skałki Trawertynowej w Laskach.

Wysoki stan wody w kompleksie stawów między Karną a Laskami zaowocował napełnieniem sąsiadujących ze stawami zagłębień – przy grobli stawu nr 3 w Laskach (lewe) i przy grobli stawu nr 8 w Karnej (prawe) (2.02.2024), fot. A. Tyc

Stan napelnienia i zlodzenia stawu nr 1 w Laskach (19.01.2024, lewe i 2.02.2024, prawe), fot. A. Tyc

Stan zalania oraz zalodzenia strefy lejów z ponorami poniżej upustu ze stawu nr 1 w Laskach (19.01.2024, lewe i 2.02.2024, prawe), fot. A. Tyc

W omawianym okresie rozpoczęte zostały prace związane z przywróceniem drożności przepływu rzeki Białej na terenie Lasek. Prace były prowadzone przez PGW Wody Polskie. Nie objęły one fragmentu roznosu Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej do ujścia do Dąbrówki; były one przeprowadzone w poprzednich sezonach. Roznos tych sztolni jest siedliskiem bobrów, które intensywnie żerowały w styczniu i lutym 2024 r. wokół tego cieku.

Pogłębione dawne koryto Białej na granicy Lasek i Dąbrowy Górniczej (22.02.2024), fot. A. Tyc

Ślady aktywności bobrów w roznosie Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej (19.01.2024), fot. A. Tyc

Ślady żerowania czapli siwej (21.01.2024, lewe) i wydry (28.01.2024, prawe) w korycie Białej – głównym składnikiem ich diety są żaby trawne zimujące bezpośrednio w Białej, fot. A. Tyc

Katowice – Sosnowiec, 18.03.2024

Andrzej Czyłok, Andrzej Tyc